

Musica Nova, Siyah Orfe, Askerin Öyküsü ve Genco Erkal

Prof. Dr. Perihan Çambel

KARA insanın serencamı ve kaderi... Bugünün aktüalitesi olan büyük toplum sal ve beşersel sorunlarından... Gerçi Amerikalı büyük insan John Kennedy'nin ölü mü pahasına sponserlediği 1964 VATANDAŞ HAKLARI KANUNU o yılın 2 temmuzunda Amerikan Kongresinde kabul edilmişti. Muammer Aksoy'a göre bu kanun Birleşik Amerika Devletlerinin renkli vatandaşlarına eşitlik haklarını getirdi. Ancak, yazarın da işaretlediği gibi, benim de Amerika'da gördüğüm ve radyosundan takip ettiğime göre, bunun uygulanmasında aksaklıklar olacaktı ve mu hakkak ki olmaktadır.

Beri taraftan da Afrikalı renk li insanın sorunları var: Afrika'nın en büyük düşünü ve aksiyon kahramanı Nelson Mandela henüz o kıtanın Güneyinde mütebed hükümlü olarak yedi sabotaj arkadaşı ile kötü koşullar içinde hapis yatmaktadır... Ve Afrika da bir çok yeni siyah ülkeler bağımsızlığa kavuşmuş görünür - yorsa da, henüz siyah insanın toplumsal ve bireysel serencamı bitmedi, kaderi henüz normal bir mutluluğa erişmedi.

İşte bundan dolayı bir taraftan Asya - Afrika Yazarları son toplantılarında edebiyatın insan haklarından eşitlik elde edilmesi yönünden önemi üzerinde konuşa dursunlar. Bir taraftan yeni Avrupada Amerikan işgal ordusunun siyah mensuplarının Avrupalı sevgililerinden, bilhassa mavi gözlü, sarı saçlı Alman kızlarından, o nikâhsız annelerden doğan nikâhsız çocukları büyü ye dursunlar. Bir taraftan Büyük İnsan Siyah dansçı Josephi ne Baker siyahlı beyazlı, çekik gözlü, alma yavrularının geleceğini sağlamak için, onlara eşit bir dünya özlemine yaşatmak için, katlandığı fedakârcâ para harcamalara girişe dursun... Öte gelecekteki kara beyaz nüfusu uğrunda Avrupa sesini duyuyor. Bunu yapan Avrupa düşünür topluluklarının en önemlisi kuşkusuz, kısa bir süre önce Konser salonumuzda dinlediğimiz, insan sal mesaj getiricisi «MUSICA NOVA» kümesi oldu.

Musica Nova kümesi, evet, bize yarınki dünyaları getirmek çabası içinde iki büyük yapıt halinde iki büyük mesaj getirdi: biri modern Alman bağdacı Klaus Hashagen'in, bir kaç kare ozanın lirik şiirlerini toplayan «Siyah Orfe» bağdacı, diğeri de Stravinsky'nin arkadaşı Ramuz'a hazırladığı «Askerin Öyküsü» destanı. Her iki bağda Musica Nova tarafından icra olunurken, topluluğun bir üyesi zenci şiirlerini, düşünür aktörümüz Genco Erkal da «Askerin Öyküsü»nün dizilerini çok etkileyici bir biçimde okudular. Bu ne kutsal bir geceydi.. Sanki dünya insan haklarının kaç ulustan savunucuları bir araya gelmişlerdir: sanatçılar, ve dinleyiciler. Konser salonunu iklim iklim dolduran, soluklarını keserek özelliikle Erkal'ı dinleyen dinleyicilerin arasında da kaç ulusun mensupları vardı. Hepimiz, birleşmiş insanların öyküsü içinde tutuşmuştu sanki. Hepimiz, sanki birleşmiş, öyle bir hava

vardı salonda, ve bu hava içinde bu hafta Mandragore Tiyatrosunun «Woyzeck» temsiline kadar uzandı bu savunucuların zinciri: yaşamak hakları, bir atom bombası, yada yangın bombası tarafından imha edilmemek hakkı, insanın insanı öldürmeme hakkı, insanın insanı öldürmesi uğrunda sömürülmemek hakkı.. Ha Stravinsky'nin İsviçreli arkadaşı Ramuz'a yazdığı Rus askeri nin serencamındaki hava, ha Mandragore Tiyatrosunun Woyzeck'inde herhangi bir halk kişinin askerken, ve sevgilisi orospunun, bundan olma çocuğunun, uğradığı felâketlere, Woyzeck le sevgilisi Marienin, sürüklenildiği davranışlar.. O küçük asker ki dertleri bunalmaları, sorunları, çaresizlikleri uluslar ötesinde ortaktır. O küçük asker ki belki de hiç kendi sorunları bakımından değil, blokların ve karşıt blokların sömürücüleri tarafından onların sorunları uğrunda sömürülmektedir. Bunu Genco Erkal 1963 yılında Jaoslav Hasek'in «Arslan Asker Svaykın» kompozisyonunda İstanbul ve Ankara sahnelerinde değişik bir sahne oyunu ile yaşattığı gibi, bu kez küçük askeri daha başka bir kişilikte ve başka serencamlarla sesiyle, başının ve kollariyle ellerinin aşınmalarıyla yaşattı.

Amerikalı müzik yazarlarından Alfred J. Swan'ın Stravinsky'nin «Askerin Öyküsü» müziğini hak-sız yere eleştirmesi, Genco Erkal'ın müziği anlatıcı olarak Musica Nova Kümesi ile anlamlandırması karşısında, insanın zihninden tamamen sönlüyor, sönlüyor, sadece o küçük askerin insanca duyguları, bunalmaları ortada kalıyor. Afrikanın kara insanının bunalmaları ve duyguları ortada kalıyor. O Afrikanın kara insanı ki köle olarak Amerika kıtasına götürülmüş, serencamlarını Amerikalı romancılar Harriet Beecher Stowe Tom Amcanın Kulubesinde Sinclair Lewis «Kingsblood Royal» romanında, Erskin Caldwell öykülerinde ve romanlarında anlatmışlar, haklarını savunmuşlardı. Gözümün önüne 1947 Konser Kongresinde tanıştığım avukat zenci çifli, o entelektüel Wilsonlar geliyor, onlar ki St. Louis'te ki evsahibelerim beni kendileriyle görüştürmemişlerdi. Biri mühendis kızı ve lise mezunu, diğeri hastabakıcı olan o iki evsahibem, Wilsonları eva çağırma cesareti attığım takdirde derhal beni bavulları ve kitaplarıyla sokağa atacaklarını kesin olarak bildirmişlerdi. Daha ne yankı

lar uyandırdı Musica Novanın konseri, ve ne düşünüler uyardı İnsan haklarının savunucusu bu müzisyenleri kutlamak böylece bir ödev oluyor..